

bude nutno sáhnouti k opatřením novým, radikálním. Je tu i možnost snížení cel, aby se zabránilo zvýšení cenové hladiny.

Jmenování prof. dr. Engliše guvernérem Národní banky přispělo k dalšímu uklidnění veřejnosti. — Vláda jedná o osnově zákona o reeskontním ústavu, který svou činností může přispěti k zlevnění úvěru. — Agrární strany přicházejí se svými požadavky; také socialistické strany žádají, aby bylo provedeno uzákonění kolektivních smluv; žádají pak snížení pracovní doby na 40 hod. týdně. Jest tu dále nutnost řešiti otázku samosprávných financí.

Základním předpokladem ovšem je dobrá spolupráce v majoritě. Tu lecos — na př. při projednávání bytové předlohy — zaskřípalo. Také některé strany si budou musiti vyříditi své vnitřní otázky; jde tu na př. o lidovou stranu, jejíž někteří lidé koketují s nedemokratickou myšlenkou stavovského zřízení. Bude potřebí se učiti z událostí v cizině, zejména tam, kde nás varují, a kde nám ukazují, že princip zdravé koalice, koaliční spolupráce je nejlépe sto dáti státu i jeho občanům to, čeho potřebují. Je charakteristické, že v době politického neklidu v okolí se náš politický systém ukazuje být systémem velmi dobrým.

V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Úmluva polsko-německá. — Podepsání balkánského paktu v Athenách. — Francouzská státní krise a její rozuzlení. — Občanská válka v Rakousku. — Poslední pokusy odzbrojovací. Smrt krále Alberta.

Hranice polsko-německá byla po léta bolavým místem Evropy, a zejména po příchodu Hitlerově k vládě v Německu očekávalo se, že odtud vyjde signál k nové válce světové. Podle toho, co v průběhu své agitace nový šéf Německa hlásal, bylo třeba očekávati útok v bližší či vzdálenější budoucnosti, jakmile se mu podaří vybudovati a náležitě vybaviti novou německou armádu. Opravdu také již v prvých týdnech jeho vlády došlo k incidentu gdanskému, který vedl k dočasnému obsazení t. zv. Westerplatte při ústí Visly polským oddílem. Ale snad právě blízkost nebezpečí vynutila náhlý obrat. Již na počátku května zavolal si kancléř Hitler tehdejšího berlínského vyslance polského Wysockého, aby jej ujistil, že míní zůstat přesně v rámci mírových smluv. Na toto ujištění navázalo se pak jednání, které 15. listopadu při nástupní audienci nového polského vyslance v Berlíně Lipského bylo světu ohlášeno, jako jednání o neútočný pakt a přátelskou dohodu obou sousedů. Ohlas tohoto projevu Hitlerova v mezinárodní politice a zejména u spojenců byl takového rázu, že se zdálo, že v jednání buď vůbec se nebude pokračovat, nebo že bude redukováno na málo významné věci, týkající se výhradně obou států, zejména na věci hospodářské. Zatím však byla politická veřejnost znovu překvapena 26. ledna hotovou smlouvou, obsahující prohlášení, kterým se oba státy zavazují vyřizovati všechny spory a otázky, které by se mezi nimi mohly vyskytnout výhradně cestou smírnou a za všech okolností vyloučiti násilí, nejen válku, jako prostředek své politiky.

Podle merita věci nebylo by zde co namítati. Bylo by zajisté lze jen uvítat, jestli nebezpečí sporu o t. zv. koridor je ne-li odstraněno, aspoň na dohlednou dobu uklidněno. Ale právě po té stránce nutno konstatovat, že Němci nikterak neresignují a že nelze mluvit o žádném východním Locarnu. O hranicích není zmínky, tím méně o nějaké záruce jejich zachování, jde tu právě jen o metodu řešení sporu, jehož existence trvá. Při tom je nápadné, že není zmínky o Společnosti národů, o jejich dobrých službách, které by si bylo možno v té věci vyžádati, ani o závazcích, jež pakt Společnosti národů členům ukládá. Zde Polsko zřejmě se přizpůsobuje antipatii Německa, které již ohlásilo své vystoupení. Úmluva polsko-německá zakládá se výhradně na paktu Kellogově s jeho protiválečnou tendencí, při čemž dochází ještě k bližší definici termínem vyloučení jakéhokoliv násilí. Ale mezinárodněpolitický význam německo-polské úmluvy nespočívá právě v jejím obsahu, nýbrž už v tom faktu samotném, že k přátelské úmluvě mezi dvěma státy takového poměru, jaký měly Německo a Polsko, vůbec došlo, na způsobu, jakým k ní došlo a na okamžiku, ve kterém k ní došlo. Polsko podalo přátelskou ruku Německu a přistoupilo na jeho metodu separátních dvoustranných úmluv, zatím co jeho spojenci mají ještě celou řadu nevyřešených otázek s Německem, otázek rázu obecného i speciálního. V tomto smyslu nutno mluvit o smlouvě polsko-německé, jako o opuštění spojenecké fronty Polskem v situaci, která je kritická, zejména vzhledem k otázce odzbrojovací a k otázce rakouské. Polsko ulehčuje si tak svoji vlastní posici na účet posice ostatních, odklízuje jednu otázku a jedno zřídlo neklidu jen proto, aby byla tím více vyhrocena otázka jiná a přiosvěřena situace jinde. V Německu také byla událost zhodnocena tak, že již není třeba obávati se krajního zákroku mocností, interesovaných na přesném zachování mírových smluv, že není již železného kruhu spojenců, který Německo se všech stran svíral a zejména že tu Polsko projevuje svůj desinterese ment na střední Evropě. V hlubší perspektivě mluvilo se pak o možnostech kooperace německo-polské na východě ve smyslu plánů prozrazených Rosenbergem a Hugenbergem. Po této stránce pospíšil si však polský ministr zahraničních věcí Beck rozptýliti ruské podezření okamžitou návštěvou v Moskvě. Význam tohoto zájezdu zůstal však právě jen zcela negativní, o sovětsko-polském paktu na zabezpečení baltických států proti pronikání vlivu německého se již nemluvilo.

Na druhé straně uzavíral se téměř současně jiný pakt mezi 4 hlavními státy balkánskými. Pakt, jehož celá konstrukce a tendence jeví se přímo protilehlá konstrukci a tendenci smlouvy polsko-německé. Jestli tam otázka teritoriální byla odsunuta do pozadí a vyzdvižen společný zájem na zachování míru, problém tedy jaksi neutralisován, aby pozornost mohla se dočasně obrátiti jinam, zde vystupuje zájem na zachování statu quo a snaha po vzájemných zárukách hranic docela otevřeně do popředí, ba je vlastním smyslem celé akce. Při tom opravdová dobrá vůle zajistiti také účast Bulharska ve spolku, komplikovala práci balkánské diplomacie, arcit' docela mimořádně, a na konec se ukázalo, že bylo by třeba buď zmírniti tendenci paktu, anebo resignovat na účast Bulharů. Po mnohých námahách a jistých rozpacích, zejména se strany Jugoslaviie, rozhodli kompaciscenti voliti eventualitu druhou. Smlouva je sjednána pouze mezi Jugoslavií, Rumunskem, Řeckem a Tureckem a stanoví ve článku prvním výslovně vzájemnou záruku za všechny hranice

balkánské a ve článku druhém vylučuje jakékoliv separátní akce mezi dvěma balkánskými státy, každé důležité politické jednání musí se dít společně. To je tedy pravý opak toho, co chtělo Bulharsko. Je to status quo a odsouzení Bulharska buď se přizpůsobit kolektivitě, nebo zůstat v izolaci. Bulharské návrhy, směřující k něčemu podobnému jako představuje smlouva polsko-německá, k úmluvám bilaterálním a k zachování možnosti revise při vyloučení metod násilných, byly zamítnuty. Nutno tudíž říci, že na jedné straně představuje balkánský pakt mohutný nástroj udržení míru, to jest k zachování daného stavu na Balkáně, na druhé nepřispívá však k uklidnění duchů a k onomu sjednocení pod heslem Balkán Balkáncům, které mělo vyloučiti jakékoli zásahy vlivů velmocenských.

Ve Francii vlekla se parlamentní krise již od počátku nynějšího legislativního údobí. V neposlední řadě přispěla k tomu právě ústavní zvyklost, že sněmovna se za žádných okolností během legislativního údobí nerozpouští, čímž se však stává, že vládne vlastně sněmovna, která ze sebe deleguje vládu jako svůj výkonný výbor a není-li tu spolehlivé, pozitivní spolupráce schopné většiny, musí dojít k serii slabých krátkodobých kabinetů a k vytvoření nesnesitelné situace. Za půldruhého roku vystřídal se ve Francii skutečně šest vlád, z nichž byla každá jen nepatrnou obměnou vlády předcházející, nacházela tytéž problémy a tutéž neschopnost je rozřešiti. Vítězná majorita z jara 1932 spočívala pouze na volební dohodě radikálů se socialisty, nebyla však s to vytvořiti v parlamentě nosnou většinu s konkrétním programem. Tak se stalo, že stále jen menšinová vláda radikální nemohla se odvážiti žádného kroku, který by vyžadoval větších obětí od širokých vrstev občanstva, nebo musil přemáhati odpor na té či oné straně. Nebylo možno už odhlasovat ani řádný rozpočet, tím méně provést sanaci státních financí reformou daňovou nebo úpravou na straně vydání, jež se stala naléhavá hospodářskou krizí. Francie byla sice zachváčena jako poslední z velkých států světových, ale působení krise stalo se tu pak jen citlivější, když ostatní státy jsou již na cestě k zotavení. Zároveň působila těžká nevolnost v důsledku neustálého ústupu Francie v politice zahraniční, kde poklad vítězství ztenčoval se jako blok ledu na slunci. Když pak situaci ještě zkomplikovala nešťastná korupční aféra Staviského, jež vyrostla ve skandál politický, který se dal vytěžiti bezohlednou opozicí proti celému režimu, nedalo se již vystačit s pouhými demisemi kabinetu, nýbrž bylo třeba sáhnouti k opatření mnohem pronikavějšímu na obnovu veřejné důvěry. President republiky Lebrun nahlédl včas tuto nezbytnost a obrátil se po demisi Chautempsově na bývalého presidenta Doumergua, žijícího v ústraní na jihu Francie. Doumergue odmítl však sestaviti vládu, poukazuje na to, že není vůbec členem parlamentu a že je k tomu třeba osobnosti mladší. President republiky musil se tudíž vrátit k obvyklému postupu a pověřit sestavením kabinetu znovu chefa největší strany ve sněmovně, radikálů. Daladier měl ostatně sám správný pocit, který uplatňoval již dříve, že třeba vybědnouti z běžných schemat a připravití širší republikánské soustředění. Bohužel při tom stupni přiosťření politických protiv a rozvášnění veřejnosti, jež věci již dostupily, nepodařilo se mu úmysl plně provést a i ti dva členové pravého středu, jež do vlády získal, plukovník Fabry a ministr financí Pietri, v zápětí hned zase vystoupili, když došlo k neshodě o obsazení některých důležitých posic ve státní správě. Tak se stala náhle obratem z vlády usmíření bojovná vláda levice, která dosadila na místo dosavadního, v širokých kruzích nacionálních oblíbeného policejního

prefekta v Paříži Chiappa, muže své důvěry, který byl odhodlán použití proti demonstracím, které se vzrýaly kolem parlamentu, přísných prostředků státní moci. Tím však se jen přililo oleje do ohně, a z manifestací stala se revolta, při níž musily policejní síly použití střelných zbraní. Noc ze dne 6. na 7. února měla tragický ráz občanské bitvy, a vláda Daladierova, třebaže pokus o proniknutí k parlamentu odrazila, viděla se nucena podati ještě v časných hodinách ranních demisi, aby presidentovi umožnila řešiti krisi smírně. Po tomto gestu došlo k onomu podivuhodnému náhlému uklidnění, jehož jen vlastenecká Francie je schopna, když došla zpráva, že bývalý president Doumergue vzhledem k této těžké situaci odkládá svoje námítky a chápe se vedení. Doumerguovi podařilo se opravdu ve dvou dnech sestaviti velký kabinet příměří a národního smíru, v němž jsou zastoupeny všechny republikánské strany, vyjímaje jedině sociální demokráty. Oba protikladné tábory, pravice a levice, vysílají sem své exponenty, Tardieu a Herriota jako ministry bez portfeuille. Po svém představení se ve sněmovně získal Doumergueův kabinet čtyřpětinovou většinu, na jednoduchý program, vyjádřený hesly: příměří, uklidnění, spravedlnost. Nová vláda musí se opravdu nejprve koncentrovat na samozřejmosti: úplné vyjasnění aféry Staviského a všeho, co s ní souvisí, sanaci státních financí a upevnění v politice zahraniční. Francouzská krise sama není tím ještě odstraněna a bylo by odvážno předvídati její další vývoj, jisto je jen tolik, že se získala příležitost k pokojné reformě, pro níž jsou zjednány náležité předpoklady.

Upevnění vlády ve Francii bylo již krajně naléhavé, jak svědčí události, které se sběhly za onoho krátkého „interregna“, kdy s francouzskou politikou v Evropě vůbec nebylo třeba počítati. V Rakousku, znepokojovaném již delší dobu rostoucí agitací a stále neostýchavějšími zásahy se strany hitlerovské třetí říše, chystalo se podati formální stížnost ku Společnosti národů na základě čl. 11. Vláda Dollfussova sebrala obširný usvědčující materiál, který podala nejprve jako protest v Berlíně, a když se jí nedostalo uspokojivé odpovědi, jako memorandum u tří hlavních západních mocností, což bylo míněno zároveň jako dotaz, shledávají-li ony státy vhodné proti ohrožení rakouské nezávislosti, k jejíž ochraně se samy také zvláště protokolem z roku 1922 zavázaly, něco konkrétního učiniti. Odezva nebyla však příliš povzbudivá, zejména Anglie měla těžké rozpaky, vidouc v tomto rakouském nároku novou překážku své snahy získati Německo pro rozumný kompromis ve věci odzbrojovací a po případě pro návrat do Ženevy. V Itálii nemohlo se přirozeně předem očekávati mnoho sympatií pro ženevskou proceduru při známém stanovisku Mussoliniho a jeho nedůvěře v efektivnost ženevských metod. Francie byla pak právě tou dobou, jak řečeno, vyřazena. Nelze se tudíž divit, že Rakousko nastoupilo náhle docela jinou cestu, ač se již ministerská rada usnesla kancléře k apelu na Ženevu zmocnit. Vidíme, že místo toho Dollfus náhle odjíždí do Pešti a přenechává ve Vídni vládu svému zástupci, majoru Feyovi, náčelníku heimwehru, které současně byly proti vládním orgánům ve stavu faktické revolty, zejména v Tyrolsku. V zápětí se ukázalo, že šlo tu vlastně o smluvené arrangement ku kroku velmi choulostivému. Major Fey použil příležitosti, dané nepřítomností Dollfussovou, k zahájení bezohledných prohlídek v domech sociálně-demokratických organizací, aby zjednal si záminku pro rozpuštění strany a zbavení jí jakýchkoli možností odporu. Při tom došlo v Linci k incidentu, který se dal očekávat a který se snad právě měl dostavit, to jest k brannému odporu sociálních demokratů, vyzbrojených puškami i kulomety. Na tento signál vzplanul odboj sociálních demokratů

po celém Rakousku, všude, kde byly orgány strany vybaveny určitými mocenskými prostředky. Nelze však mluvit o nějakém povstání, ba ani o organizované, řádně připravené masové akci, ježto na výzvu ke generální stávce nedošlo k pozoruhodné účasti dělnictva, zejména ne státních zaměstnanců, a ježto i ozbrojené sbory sociálně-demokratické nemohly se odvážiti útoku a vystoupení v ulicích hlavního města, nýbrž musily se omezit na beznadějnou obranu proti obléhajícím silám nejen heimwehrů, nýbrž veškeré státní moci. Vláda byla rozhodnuta potlačit odpor, na který byla připravena, byť zajisté ne v takovém rozsahu, jaký sociální demokracie rakouská osvědčila, s krajní energií tak, aby tuto neblahou komplikaci odstranila co nejdříve. Došlo ku krátkému, ale tím hroznějším krveprolití, které rozhodlo dělostřelectvo, nasazené i k palbě do obytných domů. Počet obětí, které si tato krutá válka občanská vyžádala, je ovšem ohromný, třebaže vláda projevuje samozřejmě snahu dementovati „přehnané informace cizího tisku“. Sympatie, které Dollfuss požíval na západě, jsou ovšem ty tam, a apel na Společnost národů pozbyl aktuality. Zejména v Anglii jevil se odpor jak ve veřejnosti dělnické, což je pochopitelné, tak i v politických kruzích a přímo ve vládě. Rakousko nemá však patrně dnes už zájmu na platonické podpoře sympatiemi západní veřejnosti, nebo i vlád navzájem si překážejících, nýbrž opírá se zřetelně o jednu mocnou protekci, svého jižního souseda. V celé akci je patrná ruka Mussoliniho, který zahájil boj za „samostatnost“ Rakouska na vlastní pěst, to jest fašizací země a jejím uvedením pod vlastní protektorát. Šlo mu o to, aby předstihl Hitlera vytvořením hotové skutečnosti Rakouska reakčního se svéráznou katolickou kulturou a hodlá tím zameziti nebezpečí hakenkrajclerského převratu. Spoléhá při tom, že ostatní státy, které rovněž stojí ostře proti politice Anschlussu, musí jej nyní podporovati, když už nemají na vybranou, než mezi vlivem italským a velkou Germanií. Rakouský problém byl tím opravdu zjednodušen, jedna fronta dvoustranného boje Dollfussova je likvidována a druhé patrně zajde chuť na puče. Ředitel hakenkrajclerské zahraniční akce Habicht podal sice vládě Dollfussově přímo jakési ultimatum, ale byl Hitlerem samým ihned zakřiknut. Na delší dobu jeví se ovšem vývoj v Rakousku krajně pochybný, je mnohem pravděpodobnější, že Německo vliv italský, který v Rakousku nikdy nebude populární, vytlačí, ale pro tuto chvíli Mussolini situaci opravdu ovládl. Velmoci učinily společně jen velmi stručné prohlášení, opakující staré stanovisko pro nezávislost Rakouska vůči Německu, která však v praxi jeví se nutně závislostí na straně druhé.

Jednání o problému odzbrojovacím bylo arci všemi těmito dramatickými událostmi zatlačeno do pozadí a podání memorand v této věci všemi velmocemi považuje se již jen za útěk do veřejnosti, k němuž se státníci odhodlávají, když již resignovali na možnost pozitivních výsledků. Jen anglická vláda nechce se vzdáti svého úsilí a vysílá proto do Evropy ještě jednou svého důvěrníka, kterým je tentokráte mladý lord státní pečeti Eden, který byl v posledních letech nejaktivnějším činitelem anglické vlády v tomto oboru. Má se pokusiti ještě v poslední chvíli o to, aby státům, v prvé řadě zde interesovaným, vyložil, jaká výhoda spočívá aspoň v jisté reglementaci mezinárodního zbrojení, proti úplně neurovnanému závodění. Jak věci dnes vypadají nelze ovšem pomýšlet na skutečně podstatné snížení výzbroje těch států, které plně vyzbrojeny jsou, neboť to by předpokládalo, že Německo se vrátí ke smluvnímu stavu a že všechny ty ožehavé problémy, hrozící krajními možnostmi, budou aspoň uklidněny. Ale sama zásada omezení zbrojení stála by za to ne-

opouštěti ženevské jednání, neboť konvence, která by byla vybudována jen na tom, byla by již ohromným krokem kupředu a reservovala pro budoucnost i možnost postupného snižování výzbroje. Francie odpověděla však již mezitím notou nového ministra zahraničních věcí Barthoua do Berlína, že za žádných okolností nepřipustí nové německé zbrojení, resp. jeho legalisaci a současné omezení zbrojení vlastního. Optimisté chovají jedinou naději, že Anglii mohlo by se podařit zaručením opravdu účinné kontroly a tudíž zachování náležitých odstupů mezi armádami hlavních mocí dosáhnouti lepšího porozumění u Francie a stlačit i případně i dnešní požadavky Německa.

K serii truchlivých zpráv ze zahraničí přibyla 17. února ještě tragická zvěst o smrti krále Alberta I. belgického, který utrpěl nehodu při uplatňování své známé horolezecké vášně. Král Albert nebyl jen hrdinou světové války, který si získal vděčnosti všech spojenců a zejména Francie, již svým hrdinným odporem proti německému vpádu doslovně zachránil, nýbrž i stále platným činitelem rovnováhy jak v samotné vnitřní politice belgické, tak v politice mezinárodní. Dovedl zachovati své zemi klid a pořádek pokročilé demokracie a politice evropské stálý kontakt s oběma velkými spojenci, Francií a Anglií, mezi nimiž tvořila Belgie pravý spojovací článek. Jeho ztráta bude nyní v rozhárané situaci evropské tím citelnější. — Nástupcem stává se jeho syn Leopold, toho jména III., který byl vychován v tradici občanských i vojenských ctností svého otce.

R. Procházka.

LITERATURA.

Z NOVĚJŠÍ STÁTOVĚDECKÉ LITERATURY O DEMOKRACII.

HANS KELSEN: O PODSTATĚ A HODNOTĚ DEMOKRACIE. (Přel. V. Koenig, vydal Orbis, Praha, v Politické knihovně, r. 1933, řada I, K. XXX. Cena 18 Kč.)

Českého čtenáře může zajímat, jak se zakladatel právnické školy, která u nás působením prof. Weyra a jeho žáků doznala tak značného rozšíření, snaží řešit nejaktuálnější problematiku dnešní doby. Problém demokracie není otázkou juristickou (teprve důsledky jeho řešení mohou jí být) a proto se při jeho „řešení“ nejjasněji ukáže, jak t. zv. „normativní“ metoda musí nezbytně selhat, jakmile se někdo pokusí ji použít k objasnění živé a dynamické sociální skutečnosti. Pravíme tak zvaná „normativní metoda“, neboť tento název je pro označení Kelsenovy metody nesprávný a velmi omylný (tak se mýlí na př. někteří naši filosofové, kteří se domnívají, že normativní methodou se dovídáme „o tom, co má být“). Normativní škola neodpovídá na filosofickou, hodnotící otázku „co má být“, nehledá nějaké budoucí „lepší“ normy právního či politického života, nýbrž odpovídá jediné na otázku „co platí“. Dovojuje logicky jednu normu z druhé a výkladem této logické souvislosti norem plní velmi přesně úkoly právní dogmatiky. Nic méně — ale také nic více. Proti metodologické anarchii starší právní dogmatiky (t. j. vlastně celé právovědy, vykládané na universitách) znamená normativní škola nesporně veliký a trvalý vědecký přínos, velmi zdravou a v právovědě plodnou očistu pojmů i celého právního myšlení. Jakmile se však tuto metodu snažíme použít tam, kde přestává logická souvislost platného právního řádu, čili, jak by řekli „normativisté“ řešit s její pomocí otázky „metajuristické“, ukáže se ihned oprávněnost Schmittovy výtky, adresované této škole, že totiž dospěla k pouhé tautologii, že „něco